

YENİLENMİŞ ÜRÜN VE ASIL ÜRETİCİNİN SORUMLULUĞUNA ETKİSİ

Pelin BAYSAL & Ilgaz ÖNDER

22.08.2020 tarihinde yürürlüğe giren Yenilenmiş Ürünlerin Satışı Hakkında Yönetmelik (“Yönetmelik”) ekinde yer alan ürünlerin yenilenerek tekrar satışa sunulmasına dair usul ve esasları düzenlemektedir. Şu an için bu ürünler sadece cep telefonları ve tabletlerden ibarettir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da (“Tüketicinin Korunması Kanunu”) 24.03.2022 tarihinde yapılan ve 01.10.2022 tarihinde yürürlüğe girecek olan değişiklik bu Yönetmelik’e kanuni bir altyapı sağlamayı hedeflemektedir.

Yönetmelik esas olarak Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a dayalı olarak çıkarılmışsa da 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda (“Ürün Güvenliği Kanunu”) düzenlenen üreticinin hukuki sorumluluğuyla da yakından ilişkilidir. Bu ilişki Tüketicinin Korunması Kanunu’ndaki bahis konusu değişiklikle daha da pekiştirilmiştir. Yenilenmiş ürünlerle ilgili bu düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle Yönetmelik’e tabi ürün sayısının artacağı anlaşılmaktadır.

Tüketicinin Korunması Kanunu’na eklenen 57/A maddesi ile ekonomik ömrünü henüz tamamlamamış ürünlerin donanım, yazılım ve fiziki özelliklerinde iyileştirme yapılarak tekrar ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir. Buna göre;

- Bu kapsama girebilecek ürün grupların neler olacağı yönetmelikle belirlenecek,
- Bir ürünün “yenilenmiş ürün” sayılabilmesi için Bakanlıkça yetkilendirilen merkezlerde (yenileme merkezleri) yenilenmesi şart olacak,
- Yenilenmiş ürünlere tüketiciye teslim tarihinden itibaren en az bir yıllık garanti verilecektir.

Bu düzenlemelerin esasen Yönetmelik’te çok daha ayrıntılı bir biçimde 2020 yılından bu yana var olduğu dikkate alındığında, bu kanun değişikliğinin asıl amacının ürün yenilemesinin kanuni alt yapı eksikliğini gidermeye hizmet ettiği anlaşılmaktadır.

Gerçekten de Yönetmelik ilk tüketiciden son tüketiciye kadar sırasıyla yetkili alıcı, yenileme merkezi ve yetkili satıcı olarak tanımladığı roller öngörmekte ve bu rollerin tek bir işletme tarafından birlikte ya da ayrı ayrı kullanılabileceğini halihazırda düzenlemektedir. Buna göre bir işletme

- Yetkili alıcı veya yenileme merkezi sıfatıyla tüketicinin ürünü satın alabilir,
- Yenileme merkezi sıfatıyla teknik düzenlemelere ya da Türk Standartları Enstitüsü’nün gereklerine uygun bir şekilde yenileyebilir ve
- Yetkili satıcı sıfatıyla tekrar satışa sunabilir.

Kanun değişikliğinde de kendine yer bulan ve bir yıldan kısa olamayan garantiyi yenileme merkezi verecektir. Yenileme merkezinin bu kapsamda taahhüt ettikleri arasında

- Onarım ve parça değişikliği gerekiyorsa, bunların gerektiği şekilde yapıldığı ve
- Ürünün tüm fonksiyonlarının gerektiği gibi çalıştığı

yer almaktadır.

Bu düzenlemeler karşısında yenilenmiş ürün hakkında Tüketicinin Korunması Kanunu'nda düzenlenen sözleşmesel sorumluluk hükümleri ile Ürün Güvenliği Kanunu'nda düzenlenen haksız fiil sorumluluğunun ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir:

1) Ayıplı Ürün/Hizmetten Kaynaklanan Sözleşmesel Sorumluluk

Yönetmelik tüketicinin yasal haklarından, bu kapsamda yenilenmiş ürün hakkında verilen garantiden ve bunun gerektirdiğı satış sonrası hizmetlerden, yenileme merkezi ile yetkili satıcının müteselsilen sorumlu olacağını düzenlemektedir.

Tüketicinin Korunması Kanunu'na göre ise ayıplı mal tesliminden doğan seçimlik haklardan ücretsiz onarım veya malın ayıpsız benzeriyle değiştirilmesi istemlerinden üretici ve ithalatçı da satıcıyla birlikte müteselsilen sorumludur. Ancak bu düzenlemenin Yönetmelik'in uygulama alanı bulunduğu hallerde uygulanması adaletsiz sonuçlar doğurmaya elverişlidir.

Zira, ürünün ilk satışı ve ikinci satışı farklı tarihlerde başlayan, farklı uzunluklarda zamanaşımı ve garanti sürelerine tabidir. Üretici/ithalatçı ile yenileme merkezi/yetkili satıcının müteselsilen sorumlu tutulması, üreticinin/ithalatçının kontrolünde olmayan ve öngörülemez olaylar için belirsiz bir süre sorumluluk taşımaya devam edeceği anlamına gelmektedir ki, bu zamanaşımı müessesesinin varlık amacına terstir.

Dahası, yenilenmiş ürünler tekrar satışa sunulurken “yenilenmiş ürün” ibaresiyle birlikte yenileme kapsamında yapılan işlemler ve değiştirilen parçalar ile bilgileri de ihtiva edecektir. Ürünü bu bilgileri haiz olarak almış tüketicinin yenileme işlemlerinden kaynaklı sorunlarda üretici veya ithalatçıyı sorumlu tutmasına cevaz vermemek gerekir. Zira Yönetmelik'in m. 5 hükmünde üretici veya ithalatçının önceden sağlamış olduğu garantilerin yenileme işlemine muvafakat vermeleri halinde geçerliliğini koruyacağını belirtilmiş olması da bu çekincelerin bir ürünüdür.

Ancak dikkat etmek gerekir ki ürünlerdeki sorunun yenileme işleminden kaynaklı olup olmadığı konusu her zaman uyumsuzluk doğurmaya elverişlidir. Üretici ve ithalatçı ücretsiz onarım veya malın benzeriyle değiştirilmesi talepleriyle karşılaştığında kaçınılmaz olarak Tüketicinin Korunması Kanunu'nun m. 11/2 hükmünde belirtildiğı gibi ayıbın malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra, bilhassa ayıbın yenileme merkezinin faaliyetlerinden kaynaklandığını ispat etmek zorunda kalacaktır.

Üretici ve ithalatçının bu istemlerden kaçınmasını haklı kılacak bir diğer sebep de Tüketicinin Korunması Kanunu'nun m. 11/3 hükmü uyarınca bu istemlerin

orantısız güçlükleri beraberinde gerektirecek olmasıdır. Zira yenilenmiş ürün piyasada eşi benzeri olmayan tekil bir üründür. Artık sürümü olmayan ve güncelliğini kaybetmiş bir ürünün üretici / ithalatçı tarafından orijinal parçalarla tamiri ya da yeni bir modelle değiştirilmesi her zaman makul ve mümkün bir çözüm olmayacaktır. O nedenle bir uyuşmazlık halinde tüketicinin yargı makamları tarafından yetkili satıcı veya yenileme merkezlerine karşı sözleşmeden dönme veya bedelden indirim taleplerini kullanmaya yönlendirileceği beklenmektedir.

Yukarıdaki çekinceler dolayısıyla üretici ve ithalatçının yenilenmiş bir üründen kaynaklı olarak sorumluluğuna gidilebilmesi ancak bu kişilerin yenileme işlemlerine muvafakat vermiş olmaları halinde mümkün addedilmelidir. Yönetmelik de bu konuda tüketicileri bilgilendirmek amacıyla tekrar satışa sunulan ürünün ambalajında “üretici onaylı parçalar kullanılarak yenilenmiş ürün” ibaresine yer verilmesi gerektiğini düzenlemektedir.

2) Sözleşme Dışı Ürün Sorumluluğu

Yönetmelik yenileme merkezini yapmış olduğu yenileme işlemi nedeniyle yenilenmiş ürünün bir kişiye veya bir mala zarar vermesi halinde zararın tazmininden sorumlu tutmaktadır (m. 12/9). Bu sorumluluk Ürün Güvenliği Kanunu’nun düzenlemiş olduğu ürün sorumluluğunu karşılamaktadır. Ürün sorumluluğu sadece sözleşmesel ilişkinin tarafı olan tüketici tarafından değil, şartları yerine gelmişse üçüncü kişiler tarafından da ileri sürülebilir olmakla haksız fiil sorumluluğu kapsamında değerlendirilmektedir.¹

Yenileme merkezleri Ürün Güvenliği Kanunu anlamında bir “dağıtıcı” yani “ürünü tedarik zincirinde yer alarak piyasada bulunduran” (ve üretici veya ithalatçı olmayan) kişi olarak ele alınmalıdır. Bununla birlikte Ürün Güvenliği Kanunu; Yönetmelik’te (ve kanun değişikliğinde) belirtildiği gibi

- Ürünü kendi isim veya ticari markası altında piyasaya arz eden veya
- piyasada bulundurulan ürünü teknik düzenlemesine veya genel ürün güvenliği mevzuatına uygunluğunu etkileyecek şekilde değiştiren

dağıtıcıların da aynı üreticiler gibi ürün sorumluluğunu taşıyacağını düzenlemektedir. Bu nedenle Yönetmelik’in 12/9 maddesinin Ürün Güvenliği Kanunu’yla uyumluluk arzettiği rahatlıkla söylenebilir. Ürün Güvenliği Kanunu üreticilerin (ve dolayısıyla yenileme merkezlerinin) bu sorumluluktan kurtulmalarına imkân veren sözleşmesel hükümlere cevaz vermemektedir.

Yenilenmiş üründen zarar gören kişi taleplerinde başarılı olması için sadece zarar ile üründeki uygunsuzluk arasındaki illiyet bağıını ispat etmekle yükümlüdür. Kusursuz sorumluluk ilkesinin bir getirisi olarak zarar gören kişi bu uygunsuzluğun ürünün asıl üreticisinden mi yoksa yenileme merkezinden mi kaynaklandığını ayrıca ispatlamak zorunda değildir. Hal böyle olunca zarar gören kişi karşısında birden fazla potansiyel sorumlu üretici bulacaktır. Bu üreticiler bu sorumluluktan ancak uygunsuzluğun kendilerinden kaynaklanmadığını ispat ettikleri ölçüde

¹ Bu konuda daha ayrıntılı açıklamalar için bkz. Liability without Fault: A New Era for Product Liability (<https://www.baysaldemir.com/files/Liability-without-Fault-Baysal-Demir.pdf>)

kurtulabileceklerdir. Şayet bunu her iki üretici de başaramazsa zararın tamamından müteselsilen sorumlu addedilebilecekler ve devamında kendi sorumlulukları oranında birbirlerine rücu edebileceklerdir.

Ürünlerin yenilenerek tekrar piyasada dolaşıma sağlıklı bir şekilde sokulması yönündeki çalışmalar gerçekten de bir ihtiyacı karşılamaya hizmet etmektedir. Ancak bu çalışmaların hem Tüketicinin Korunması Kanunu hem de Ürün Güvenliği Kanunu göz önünde bulundurularak yürütülmesi farklı hukuk kaynakları arasındaki ahengi daha iyi sağlayacaktır. Bu ahenk özellikle asıl üreticinin/ithalatçının artık kontrolünde olmayan ürününün sebep olacağı uyumsuzlıklardaki konumunu daha iyi analiz etmesine imkân tanımak için zaruridir.

Detaylı bilgi için lütfen iletişime geçiniz:

Pelin BAYSAL
pelin@baysaldemir.com

Ilgaz ÖNDER
ilgaz@baysaldemir.com